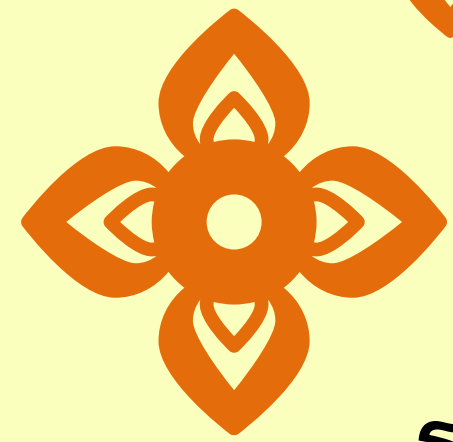

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๑๑๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ สำหรับกลอน สำนวน
เรียนรู้วรรณคดีผ่านโครงงาน

เรื่อง แต่งภาพย่ล้าคำ รำพันรสไทย (๑),(๒)

ครูผู้สอน ครูวิชุดา กลิ่นจกกล

เรื่อง แต่งกายล้ำค่า รำพันรสไทย (๑),(๒)

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกลักษณะและฉันทลักษณ์ของกาพย์ยานี ๑๑ ได้อย่างถูกต้อง
๒. แต่งกาพย์ยานี ๑๑ ได้อย่างถูกต้องตามฉันทลักษณ์
๓. สะท้อนคุณค่าของการอนุรักษ์วรรณศิลป์ไทย ด้วยความตั้งใจและมีวินัยในการทำงาน

กิจกรรม “เรียงคำตามสัมผัส”

การปฏิบัติกิจกรรม

กิจกรรมกลุ่ม

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๕ คน จากนั้นครูแจกแถบ
วรรณคดี คำประพันธ์ที่ถูกตัดแยกออกเป็นวรรค แต่ละกลุ่มช่วยกัน
อ่านแต่ละวรรค และร่วมกันพิจารณา “ฉันทลักษณ์ จำนวน
พยางค์ สัมผัสระหว่างวรรค” ทำการเรียงลำดับวรรคให้ถูกต้อง
กลุ่มใดเรียงเสร็จก่อนให้ยกมือ และอ่านออกเสียงให้ถูกต้องตาม
ฉันทลักษณ์

นักเรียนลงมือ
ปฏิบัติกิจกรรม
“เรียงคำตามสัมผัส”

แบบวรรณคดีประพันธ์

กาพย์ยานีลำนํ้า
วรรณหน้าห้าคำหมาย
ครูลุ่หนุ่น
สัมผัสต้องจัดแจง

สิบเอ็ดคำจำอย่าคลาย
วรรณหลังหกยกแสดง
ไม่สำคัญอย่าระแวง
ให้ถูกต้องตามวิธี

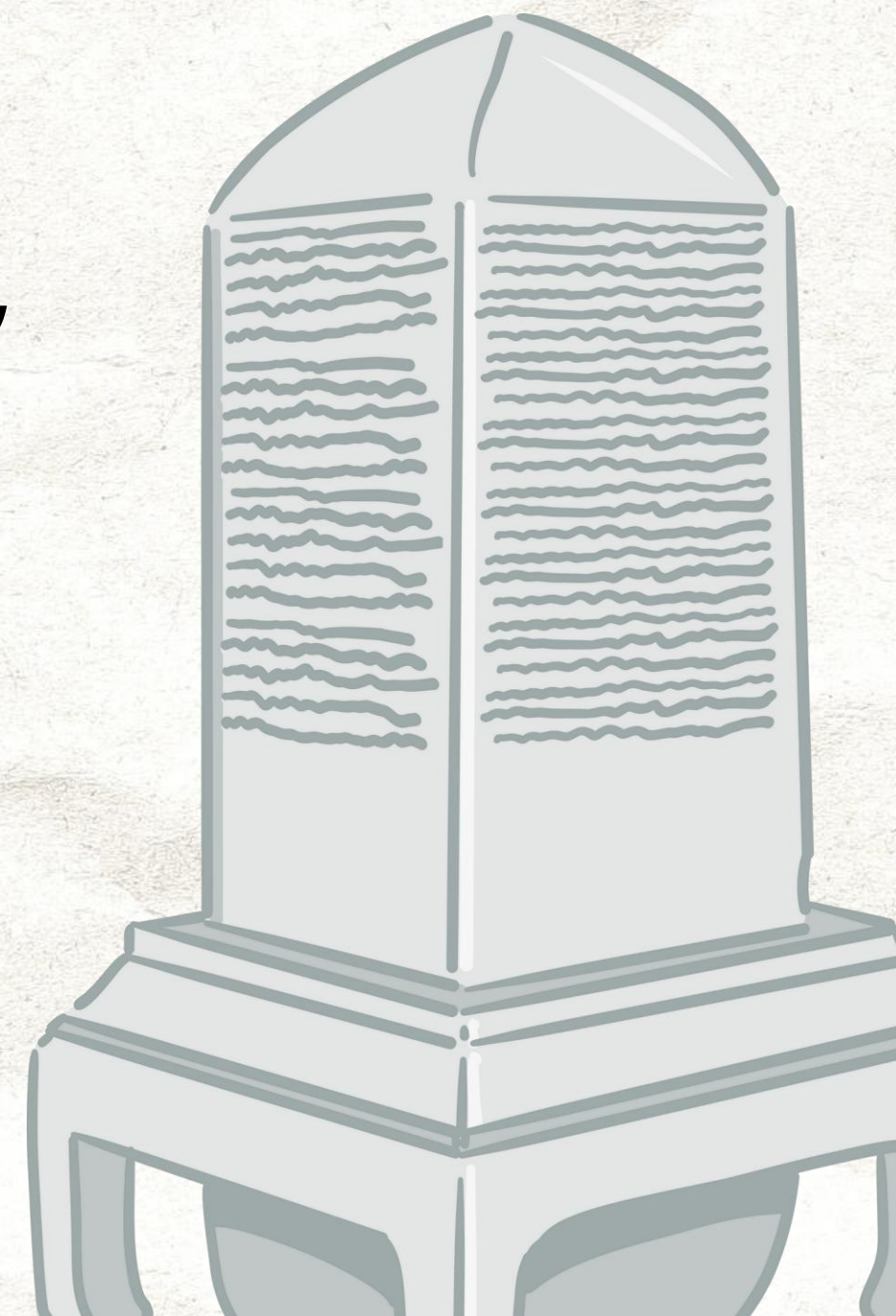
(หลักภาษาไทย : กำชัย ทองหล่อ)

คำถามชวนคิด

จากการทำกิจกรรม เรียงคำตามสัมผัส
นักเรียนทราบหรือไม่ว่า บทประพันธ์ที่ใช้
ในการทำกิจกรรมเป็นบทประพันธ์ชนิดใด
และนักเรียนมีข้อสังเกตอย่างไรจงอธิบาย

ศึกษาใบความรู้

เรื่อง แต่งภาพยี่ล้าคำ

รำพันรสไทย (๑),(๒)

ใบความรู้

เรื่อง แต่งภาพยลคำ รำพันรสรไทย (๑),(๒)

ใบความรู้เรื่อง แต่งภาพยลคำ รำพันรสรไทย (๑) (๒)

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง สำนึกกลอน สำนึกจรส เรียนรู้วรรณคดีผ่านโครงงาน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓-๔ เรื่อง แต่งภาพยลคำ รำพันรสรไทย (๑) (๒)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ภาพยลคำ ๑๑

ภาพยลคำ ๑๑ เป็นภาพยลคำที่แต่งง่าย มีลีลาการอ่านซ้ำ ๆ อ่อนหวาน มักใช้แต่งพรรณนาชมความงดงามของสิ่งของ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มักนิยมแต่งคู่กับโคลง โดยขึ้นต้นด้วยโคลง แล้วต่อกับภาพยลคำ ๑๑ อีกหลายบทที่มีเนื้อหาตรงกันกับโคลง เรียกว่า ภาพยลคำโคลง

๑) ลักษณะฉันทลักษณ์ภาพยลคำ ๑๑ มีดังนี้

๑.๑) คณะ ภาพยลคำ ๑๑ หนึ่งบท มี ๒ บาท ๑ บาท มี ๒ วรรค วรรคหน้ามี ๕ คำ วรรคหลังมี ๖ คำ รวม ๑ บาท มี ๑๑ คำ บาทแรกเรียกว่า บาทเอก บาทสองเรียกว่า บาทโท

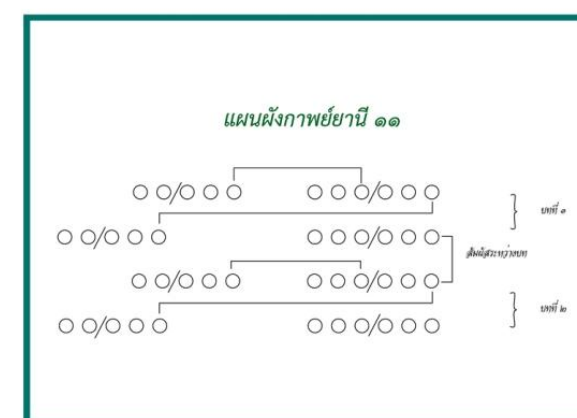
๑.๒) พยางค์หรือจำนวนคำ ในวรรคแรกมี ๕ คำ วรรคหลังมี ๖ คำ เหมือนกันทั้งบาทเอกและบาทโท รวม ๑ บาทมี ๑๑ คำ จำนวนตัวเลขที่บอกไว้ท้ายภาพยล หมายถึง กำหนดคำใน ๑ บาท เช่น ยานี ๑๑ หนึ่งบาทมี ๑๑ คำ

๑.๓) เสียง คำสุดท้ายของบาทโท ใช้เสียงวรรณยุกต์สามัญและจัตวาเป็นส่วนใหญ่เพราะจะทำให้อ่านได้ไพเราะ ส่วนคำสุดท้ายของบทผู้แต่งมักหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำตายและคำที่มีรูปวรรณยุกต์ อาจมีที่ใช้คำตายเสียงตรี หรือเสียงเอกบ้างแต่น้อยมาก

๑.๔) สัมผัส กำหนดสัมผัสระหว่างวรรค ๒ แห่ง และสัมผัสระหว่างบท ๑ แห่ง ดังนี้

สัมผัสระหว่างวรรค คำสุดท้ายของวรรคหน้าสัมผัสกับคำที่ ๑ ๒ หรือ ๓ ของวรรคหลังในบาทเอก
คำสุดท้ายของบาทเอก สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคหน้าในบาทโท

สัมผัสระหว่างบท คำสุดท้ายของบทแรกสัมผัสกับคำสุดท้ายของบาทเอกบทต่อไป

ภาพยลคำนำ
วรรคหน้าห้าคำหมาย
ครุหล่น
สัมผัสต้องจัดแจง

สิบเอ็ดคำจำอย่าคลาย
วรรคหลังหกยกแสดง
ไม่สำคัญอย่าระแวง
ให้ถูกต้องตามวิธี

(หลักภาษาไทย : กำชัย ทองหล่อ)

(หมายเหตุ : คำสุดท้ายวรรคแรกของบาทโท จะสัมผัสกับคำที่ ๑ ๒ หรือ ๓ ของวรรคที่ ๒ บาทโทหรือไม่ก็ได้)

ใบความรู้

เรื่อง แต่งภาพยลคำ รำพันรสถไทย (๑),(๒)

๒) หลักการแต่งกาพย์ยานี ๑๑ มีดังนี้

๒.๑) คำที่รับสัมผัสไม่ใช่คำที่มีเสียงเดียวกับคำที่ส่งสัมผัส เช่น สาน - คาล - สาร

๒.๒) ไม่มีข้อบังคับเสียงวรรณยุกต์ หรือรูปวรรณยุกต์ แต่ส่วนใหญ่จะนิยมใช้เสียงวรรณยุกต์สามัญ และจัตวาในคำสุดท้ายของบาทโท ไม่ค่อยนิยมเสียงตรี เสียงเอก คำสุดท้ายของบทไม่นิยมใช้คำตายหรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์

๒.๓) เหมาะกับเนื้อหาที่เป็นพรรณนาโวหาร เช่น พรรณนาความรู้สึก ความรัก และความงาม

๒.๔) สัมผัสใน คือ สัมผัสภายในวรรคเป็นสัมผัสไม่บังคับจะมีหรือไม่ก็ได้ ไม่ถือเป็นข้อบังคับและไม่เคร่งครัดมากนัก แต่ถ้ามีจะทำให้ทำนองของกาพย์ยานี ๑๑ ไพเราะสละสลวยยิ่งขึ้น

ภาพยยานี ๑๑

ภาพยยานี ๑๑ เป็นภาพที่แต่งง่าย มีลีลาการอ่านซ้ำ ๆ
อ่อนหวาน มักใช้แต่งพรรณนาชมความงดงามของสิ่งของ
ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มักนิยมแต่งคู่กับโคลง โดยขึ้นต้นด้วย
โคลง แล้วต่อด้วยภาพยยานี ๑๑ อีกหลายบทที่มีเนื้อหา
ตรงกันกับโคลง เรียกว่า **ภาพยย่อโคลง**

๑. ลักษณะฉันทลักษณ์กาพย์ยานี ๑๑

ลักษณะฉันทลักษณ์กาพย์ยานี ๑๑ มีดังนี้

๑.๑) **คณะ** กาพย์ยานี ๑๑ หนึ่งบท มี ๒ บาท
๑ บาท มี ๒ วรรค วรรคหน้ามี ๕ คำ วรรคหลังมี ๖ คำ
รวม ๑ บาท มี ๑๑ คำ บาทแรกเรียกว่า บาทเอก
บาทสองเรียกว่า บาทโท

๑. ลักษณะฉันทลักษณ์กาพย์ยานี ๑๑

ลักษณะฉันทลักษณ์กาพย์ยานี ๑๑ มีดังนี้

๑.๒) **พยางค์หรือจำนวนคำ** ในวรรคแรกมี ๕ คำ
วรรคหลังมี ๖ คำ เหมือนกันทั้งบาทเอกและบาทโท รวม ๑
บาทมี ๑๑ คำ จำนวนตัวเลขที่บอกไว้ท้ายกาพย์ หมายถึง
กำหนดคำใน ๑ บาท เช่น กาพย์ยานี ๑๑ หนึ่งบาทมี ๑๑ คำ

๑. ลักษณะฉันทลักษณ์กาพย์ยานี ๑๑

ลักษณะฉันทลักษณ์กาพย์ยานี ๑๑ มีดังนี้

๑.๓) **เสียง** คำสุดท้ายของบาทโท ใช้เสียงวรรณยุกต์
สามัญและจัตวาเป็นส่วนใหญ่เพราะจะทำให้อ่านได้ไพเราะ
ส่วนคำสุดท้ายของบทผู้แต่งมักหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำตายและคำที่
มีรูปวรรณยุกต์ อาจมีที่ใช้คำตายเสียงตรี หรือเสียงเอกบ้างแต่
น้อยมาก

๑. ลักษณะฉันทลักษณ์กาพย์ยานี ๑๑

ลักษณะฉันทลักษณ์กาพย์ยานี ๑๑ มีดังนี้

๑.๔) **สัมผัส** กำหนดสัมผัสระหว่างวรรค ๒ แห่ง และสัมผัสระหว่างบาท ๑ แห่ง ดังนี้

สัมผัสระหว่างวรรค คำสุดท้ายของวรรคหน้าสัมผัสกับคำที่ ๑ ๒ หรือ ๓ ของวรรคหลังในบาทเอก คำสุดท้ายของบาทเอก สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคหน้าในบาทโท

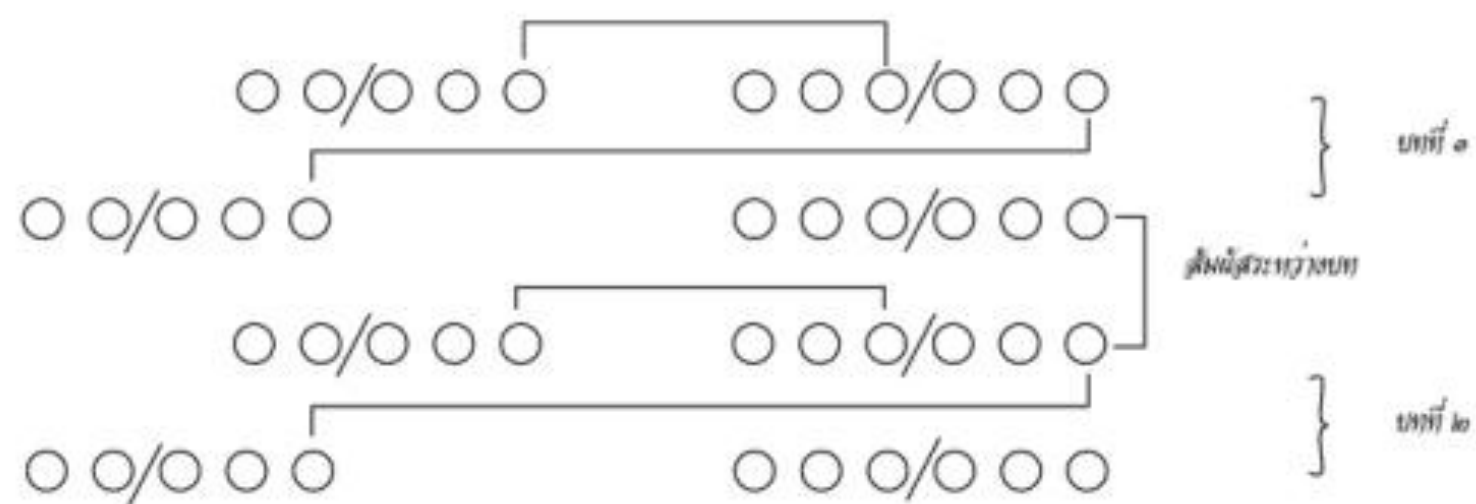
สัมผัสระหว่างบาท คำสุดท้ายของบาทแรกสัมผัสกับคำสุดท้ายของบาทเอกบาทต่อไป

ฉันทลักษณ์กาพย์ยานี ๑๑

แผนผังกาพย์ยานี ๑๑

คำประพันธ์กาพย์ยานี ๑๑

กาพย์ยานีลำนํ้า
วรรคหน้าห้าคำหมาย
ครุหลุ่่น
สัมผัสต้องจัดแจ่ง

สิบเอ็ดคำจำอย่าคลาย
วรรคหลังหกยกแสดง
ไม่สำคัญอย่าระแวง
ให้ถูกต้องตามวิธี

(หลักภาษาไทย : กำชัย ทองหล่อ)

(หมายเหตุ : คำสุดท้ายวรรคแรกของบาทโท จะสัมผัสกับคำที่ ๑ ๒ หรือ ๓ ของวรรคที่ ๒ บาทโทหรือไม่ก็ได้)

๒. หลักการแต่งกาพย์ยานี ๑๑

หลักการแต่งกาพย์ยานี ๑๑ มีดังนี้

๒.๑) คำที่รับสัมผัสไม่ใช่คำที่มีเสียงเดียวกับคำที่ส่งสัมผัส เช่น สาน - ศาล - สาร

๒.๒) ไม่มีข้อบังคับเสียงวรรณยุกต์ หรือรูปวรรณยุกต์ แต่ส่วนใหญ่จะนิยมใช้เสียงวรรณยุกต์สามัญและจัตวาในคำสุดท้ายของบาทโท ไม่ค่อยนิยมเสียงตรี เสียงเอก คำสุดท้ายของบทไม่นิยมใช้คำตายหรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์

๒. หลักการแต่งกาพย์ยานี ๑๑

หลักการแต่งกาพย์ยานี ๑๑ มีดังนี้

๒.๓) **เหมาะกับเนื้อหาที่เป็นพรรณนาโวหาร** เช่น พรรณนาความรู้สึกรัก ความรัก และความงาม

๒.๔) **สัมผัสใน** คือ สัมผัสภายในวรรคเป็นสัมผัสไม่บังคับจะมีหรือไม่มีก็ได้ ไม่ถือเป็นข้อบังคับและไม่เคร่งครัดมากนัก แต่ถ้ามีจะทำให้ทำนองของกาพย์ยานี ๑๑ ไพเราะสละสลวยยิ่งขึ้น

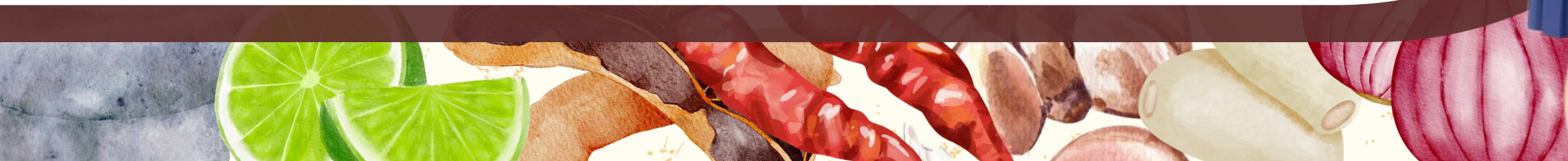

ลงมือทำ จดจำได้

กิจกรรมกลุ่ม

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๕ คน จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำใบงานเรื่อง แต่งภาพย์ลำคำ รำพันรสไทย (๑),(๒) โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแต่งภาพย์ยานี้ ๑๑ จำนวน ๓ บท โดยมีหัวข้อเกี่ยวกับ อาหารในท้องถิ่นของตนเอง

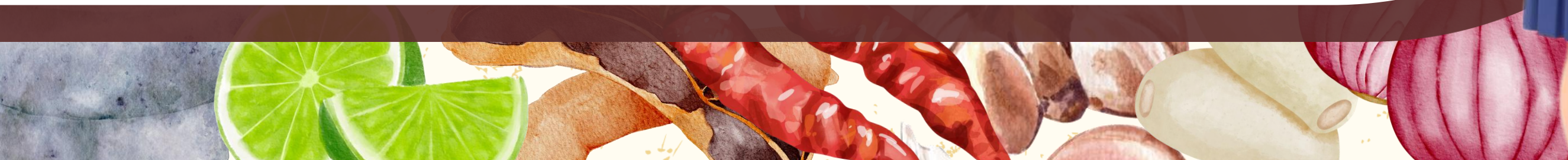

กิจกรรมกลุ่ม

ลงมือทำ จดจำได้

นักเรียนต้องแต่งให้ถูกต้องตามหลักการของ
กาพย์ยานี ๑๑ พร้อมทั้งเขียนคำอธิบายแนวคิดหรือแรงบันดาลใจในการแต่ง และวาดรูปภาพประกอบให้สวยงามซึ่งก่อนเขียนลงใบงานจริง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มกำหนดโครงเรื่องที่จะแต่ง โดยเขียนเป็นความเรียงเพื่อนำเสนอคุณครู

ใบงาน

เรื่อง แต่งภาพยลคำ รำพันรสถไทย (๑),(๒)

ใบงานเรื่อง แต่งภาพยลคำ รำพันรสถไทย (๑) (๒)

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง สำนึกกลอน สำนึกรส เรียนรู้วรรณคดีผ่านโครงงาน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓-๔ เรื่อง แต่งภาพยลคำ รำพันรสถไทย (๑) (๒)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

คำชี้แจง : ให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแต่งภาพยลคำนี้ ๑๑ จำนวน ๓ บท โดยมีหัวข้อเกี่ยวกับ
อาหารในท้องถิ่นของตนเอง นักเรียนต้องแต่งให้ถูกต้องตามหลักการของภาพยลคำ ๑๑ พร้อมทั้งเขียน
คำอธิบายแนวคิดหรือแรงบันดาลใจในการแต่งอย่างสั้น ๆ และวาดรูปภาพประกอบให้สวยงาม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำอธิบายแนวคิดหรือแรงบันดาลใจในการแต่งภาพยลคำนี้ ๑๑ บทนี้

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามชวนคิด

จากการเรียนรู้เรื่องการแต่งกายพยานี ๑๑
นักเรียนคิดว่าการฝึกแต่งกายพยานีมีประโยชน์อย่างไร
และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ใน
ชีวิตประจำวันหรือการเรียนรู้วิชาอื่นได้อย่างไรบ้าง

คำไหน ใช้ถูก

น้ำมันก๊าด

น้ำมันกาซ

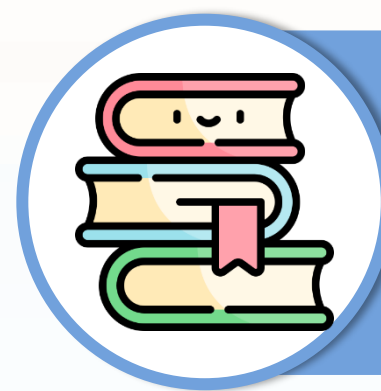

น้ำมันก๊าด

น. น้ำมันชนิดหนึ่งใช้จุดไฟตะเกียง
เป็นต้น.

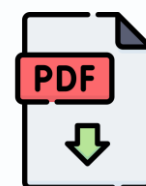
แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th/> พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔

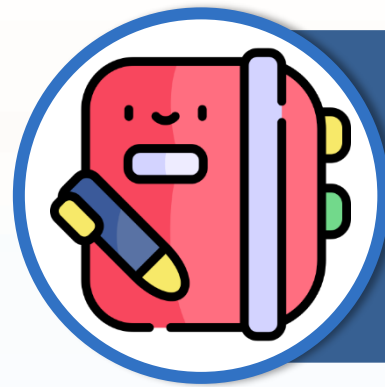

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง คำประสม ผสมความรู้ สู่ความเข้าใจ

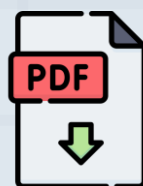

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. ใบความรู้ เรื่อง คำประสม ผสมความรู้
สู่ความเข้าใจ
๒. ใบงาน เรื่อง คำประสม ผสมความรู้
สู่ความเข้าใจ

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑